

VALSAGOS NAPOK

A múlt számunkban írtunk az olaszokról, kifejtve, hogy Olaszország nagyhatalom a Balkán felé, de nem nagyhatalom a Szövetségesek felé. Legalább is addig, míg angol lobogó leng Szeuez, Malta, Gibraltár erődítményein. Vészhirek keringtek a levegőben. A Szövetségesek tudtára adták az olaszoknak, hogy nem tűrik a Balkánon a politikai térkép megváltoztatását semmilyen ürügy alatt. Az olasz csizma menetelni akart, de a Földközi-tenger tényleges urai, még mielőtt kiléphetett volna, álljt vezényeltek és ma már nyugodtabban lélegzik a Balkán. A fasiszta Olaszország még nem avatkozott a háborúba, de egyöntetű a vélemény: az olaszok csak az alkalmat várják, hogy az előre látható győztes oldalán kivonhassák hősi kardjukat. (De ki tudná ma még megmondani, ki lesz a győztes?)

Addig is azonban állandó az olasz politikusok szájában a jelző: „Olaszország adott esetben feltétlenül barátai mellé áll. Minden eshetőségre készen vagyunk . . .“, de becsületükre válják, még mindig nem mondták meg, kik az olasz uralom barátai. Ez talán arra vezethető vissza, hogy a háborús felek sem mondták még meg, mennyiben barátai Olaszországnak.

Révérz Illés

Világszemle

A háború bevezetéseként az ellenséges felek ideológiai fegyverekkel küzdöttek egymás ellen. Az, aki csak a rádiójelentéseket, az egymással szembenálló felek propagandáját hallgatta és mélyebben nem nézett a dolgokba, az bizony felült ennek a nagyhangú ékesszólású frázishadjáratnak. Ha elhitte, mindenesetre nagyon kényelmetlen helyzetben volt, mert egyik is, másik is olyan igazságokkal döngette a semleges közvéleményt, hogy annak hiteléhez kétség nem fért, Hogy is lehet az, hogy mindkettőnek igaza van?

Még sokkal nagyobb lett a zavar, amikor a háború kitört. Azok az emberek, akik az ideg-háborút jól birták, akik meg tudták őrizni objektív ítélőkéességüket, a legzavarosabb, legbonyolultabb és legizgalmasabb időkben, most mikor a tényleges háború kitört, megzavarodtak. A demokrácia és a fasiszmus harca, ideológiai harc, mely a csatamezőn folytatódik. Tovább már nem tudták megőrizni tárgyilagos semlegességüket, odaszegődtek valamelyik fél drukkolói közé és végleg elvesztek az események sodrában.

A nemzetközi helyzet új alakulása azonban ugyancsak éles fényt vet erre a harctereken folyó „ideológiai küzdelemre“. Már az ellenséges propagandairodák sem dolgoznak a régi módszerekkel. Ezt nem azért teszik, mert új eszközöket, frissességet és nagységet akarnak harcukba vinni, hanem az események kell hinnem, h

kényszerítik őket, hogy közelebb térjenek a valósághoz, hogy nap-
nap után újabb és újabb igazi okát fedjék fel a háborúnak. A
világsajtó nem dörög már általános emberi igazságról. Ennek
helyét inkább a petroleum, a vas, a nyersanyag, a gyarmatok
kérdése vette át.

Az imperializmus mindjobban leálcázza magát. Mind vilá-
gosabbá válik az egyes imperialista hatalmak törekvése: a világ
új felosztása. Szegény földünket már felosztották egynéhányszor
maguk között a nagyhatalmak. Amíg a terjeszkedés lehetséges
volt, olyan terjeszkedés, mely más államok érdekeit nem sértette,
amíg új, civilizálatlan területek voltak, addig minden simán ment
a maga útján. De akkor, amikor már semmiféle ilyentermészetű
térhódítás nem volt lehetséges, szükségszerűen bekövetkezett az
erőszakos felosztás. A világháború volt az első ilyen felosztása a
gyarmatoknak. A vesztéstől, a gyengétől amit lehetett elvettek,
csak azt nem bántották, aki elég erős volt, hogy visszaüssön, vagy
csak akkor nem nyúltak hozzá, ha a gyengébb állam gyarmatai-
nak elvétele egy harmadik nagyhatalom érdekeit sértette volna.

Ma azonban semmi sem tartja vissza a nagyhatalmakat
attól, hogy az újrafelosztást véghez vigyék. Annyira sürgössé vált
a világ „újrendezése“, hogy erkölcsi meggondolások, szégyen-
érzet és ehhez hasonlók nem tarthatják vissza őket.

Valahogy úgy járnak, mint a ponyvaregényekben a kalózkodók,
akik miután kiraboltak egy hajót, az aranyrakományt egy lakat-
lan szigeten felosztják egymásközt. Azonban alig hogy ez meg-
történt, az egyik hirtelen előkapja revolverét és vadul lövöldözni
kezd. Mindenkit el akar pusztítani, hogy az arany egyedül az övé
lehessen. Természetesen a többiek nem hagyják magukat. A
hárc eredményeképpen egyetlen egy maradt életben több sebtől
vérezve, de boldogan, hogy az arany ezentúl egyedül az övé. És
ezzel a boldog tudattal hal éhen, egyedül, a szigeten, az arany-
láda mellett.

Az imperialista hatalmak, alig, hogy felosztották egymás kö-
zött a gyarmatokat, máris éhes szemmel nyúltak a revolver után.
Mindegyiket űzi a vágy, hogy egyedül az övé legyen minden. És a
hárc a rablott kincsért újra megindul. Az arany bűnre csábít és a
legjobb barátok is halálos ellenségek lehetnek, ha az arany bir-
toklásáról van szó.

Igy került egyszerre csak előtérbe a holland gyarmatok kér-
dése. Kié legyenek a gazdag indiai szigetek? Hollandia még él,
igaz, már beteg, de még léleklizik, még önálló állam benyomását
kelti. Van királynője, felelős kormánya, alkotmánya, parlamentje
stb., stb., szóval minden, ami szükséges ahhoz, hogy egy állam
legyen és hogy állami létezését a külföld elismerje.

Talán senki sem tudja, hogyan is került hirtelen napirendre
Holland-India sorsa? Hollandia a háború miatt nem képes ellen-
őrzést gyakorolni gyarmatai fölött. Nem tudja fenntartani azokat
a kapcsolatokat, melyeket egy anyaországnak a gyarmatokkal ál-
landóan fenn kell tartani. Holland-India könnyen idegen befolyás
alá kerülhet és ezért minden nagyhatalom elsőrendű kötelességé-

nek tartja, hogy a gyarmatokat ettől az idegen hatalomtól megőrizze. Természetesen úgy, hogy maga szállja meg és veszi birtokába azokat.

Amerika, Japán, Anglia, mind-mind készek arra, hogy megtegyék Hollandiának azt a szívességet. Majd vigyáznak a gyarmatra mindaddig, amíg a nemzetközi viszonyok meg nem javulnak és az anyaország (ha még lesz) újra átveheti a kormányzást. Mindenesetre baljós jelek ezek Hollandia egén.

Az eset itt fordítva indul meg, mint Dánia esetében. Dániát először megszállták a németek és csak azután kezdtek a nagyhatalmak arról gondolkodni, hogy hát kinek is adják át megőrzés végett a dán birtokokat, Grönlandot és Islandot?

Ennél a kérdésnél is megmutatkozott, hogy a külszínre jövészonyban lévő nagyhatalmak is féltékeny farkasszemmel néznek egymással a gyarmatok, a nyersanyagok és hasonló prózai dolgok miatt, anélkül, hogy bárminemű ideológiai eltérés, vagy ellentét lenne közöttük. A szövetségesek és Amerika egyaránt igényt tart az elfoglalt, vagy megszállt anyaországok gyarmataira. Még nem veszték össze és nyíltan még nem marakodnak, de már idegesen nyúlóknak a revolver után.

Ideológia ide, ideológia oda, egy gyarmat többet ér mindenféle kicsinyes erkölcsi parancsnál.

Németország megszállta Dániát és elfoglalja Norvégiát. Németország szárazföldi hatalom. Gyarmatait elvették. A szárazföldön terjeszkedik és az útjába eső kisállamokat „veszi védelmébe”. Anglia tengeri hatalom. Ő „védelmébe veszi” a megszállott kisállamok tengeri birtokait. Melyik háborúzó fél győzhet ennél a vállalkozásnál, Németország, vagy Anglia? Dánia és Norvégia vesztek. A gyarmati népek viszont nem nyertek. A gyarmati népek esetleg gazdát cserélnek, a civilizált népek pedig gyarmati sorba kerülnek.

Dánia és Norvégia megszállásával Németország érzékeny csapást mért az angol blokádra. A svéd vas behozatala biztosítva van. Ha sikerül elfoglalni a norvég partokat, a német repülőkhöz közelebb kerülnek az angol flottabázisokhoz, könnyebben megtámadhatják azokat, azonkívül az angolok képtelenek lesznek Norvégia tagolt partvidékét megközelíteni. A Norvégia nyújtotta lehetőségek felhasználásával Németország ellenőrizheti és veszélyeztetheti az angolok északi-tengeri flotta-manővereit.

A héthónapos harenélküli háború tehát újabb, komolyabb formát öltött. A kis semleges államok függetlenségét, amint a példa mutatja, senki sem biztosíthatja. Ha a nagy imperialisták jónak látják, minden elvet, erkölcsöt felrúgva egyszerűen a háborúba kényszerítik őket. Az északi semleges államok megszállása után az egész európai közvélemény újabb áldozatokat várt a kisállamok közül. Belgium és Hollandia mozgósítottak és ostromállapotot hirdettek az országban. Egyes hírek szerint, — amelyek semmiféle megerősítést eddig nem kaptak — hasonló eseményeknek kellett volna bekövetkezniök Délnyugaton, azaz a Balkánon is. A

helyzet nagyon veszélyessé vált. Az erők elé ki vetne gátat, ha a gyengébbet „védelmébe akarja venni?“ Legföljebb a gyengébb védekezne minden erejével, ha ugyan egyáltalában birna védekezni. Már-már úgy történt, hogy Olaszország is színt vall és megindul, persze a legisebb ellentállás irányában.

Ilyen előzmények után érte a közvéleményt a jugoszláv—szovjet kereskedelmi tárgyalásokról szóló hír. Hogy ez a hír és a jugoszláv delegáció hamarosan elutazása milyen benyomást keltett az ország lakosságában, arról az itteni lapok már bő beszámolókat írtak. Mi a kapcsolatok tagadhatatlannul nagy nemzetközi jelentőségére akarunk csak rámutatni.

Előre kell bocsájtanunk, hogyha kereskedelmi tárgyalások címén is jött létre az összeköttetés Jugoszlávia és a Szovjetunió között, senki sem vonhatja kétségbe, hogy ezek a kereskedelmi kapcsolatok a két ország politikai helyzetét nem érintik. Ma, amikor a gazdaság és a politika majdnem egy ugyanazon fogalom — és erről különösen a legutóbbi események szolgáltatnak fényes bizonyítékot — Jugoszlávia nemcsak nemzetgazdaságilag, hanem politikailag is új fordulóponthoz érkezett.

A kisállamok legfőbb törekvése: függetlenségük és szabadságuk megvédése. Ezt a függetlenséget és szabadságot imperialista hatalmakra bízni, egy lenne az öngyilkossággal. Az utolsó két-három év nem egy bizonyítékot nyújtott arra, hogy mit érnek a különböző garanciák, biztosítékok, kölcsönös segélynyújtási szerződések és főleg mit érnek azok az államok, amelyek ezeket a garanciákat adták. Ausztriát, Csehszlovákiát, Lengyelországot mindenféle rangú és rendű biztosíték ellenére letörölték a térképről. Sőt, bebizonyosodott, hogy a nagyhatalmak, biztonsági rendszerüket egyenesen imperialista céljaikra használták fel.

A nyugati biztonsági rendszerrel szemben azonban kiépült egy keleti is. És ez eddig még sikeresen állja a háborút. Falai előtt megállnak az ágyúk.

A balti államok szerződése a Szovjetunióval biztosította ezeknek az államoknak függetlenségét, anélkül, hogy belső rendszerükben változás állt volna be. Nem pontos tehát az az állítás, hogy a Szovjet hatalmi nyomással igyekezze rendszerét a kisállamokra kiterjeszteni. Legjobb bizonyíték erre Finnország, ahol a Szovjetunió katonai győzelme ellenére sem nyúlt a legyőzött állam belső ügyeibe. Finnországban a békekötés után is minden maradt a régiben.

A Szovjetunióval kötött szerződések tehát tartósaknak bizonyultak és célravezetőkné. Célravezetőnek a semlegesség és függetlenség megőrzése értelmében.

Ha sikerül Délkeleten is a balti államokéhoz hasonló biztonsági rendszer kiépítése, a Balkán és az eddig még független közép-európai kisállamok esélyei a háború elkerülésére megnagyobbodnak.

A fentiek megerősítést nyernek, ha a Szovjetunió eddigi külpolitikájáról rövid áttekintést adunk:

A Szovjetunió nemzetközi szereplése a bresztlitovszki békével

kezdődik. (1918 március 3.) Az intervenciós csapatok még az ország területén garázdálkodtak, amikor a nemzetiségek önrendelkezésének elve alapján teljes szabadságot kapott Észtország, Lettország, Litvánia és Finnország 1920-ban, Lengyelország pedig az 1921-es szerződéssel. (Ezen államok mind a cári birodalomhoz tartoztak.) A népi önrendelkezés alapján a Szovjetunió határain belül maradtak az oroszok, fehéroroszok, ukránok, ezenkívül Kaukázus, Turkesztán, Ural és Szibéria népei.

A Szovjetunió megszületése pillanatától kezdve tehát a népi megbékülés és a béke politikáját folytatta. 1921-ben a Szovjetuniót hivatalosan elismert Perzsia, Afganisztán és Kemál pasa Törökországa. A szovjetrendszer jogi elismerése nehezen ment, de fokozatosan sikerült helyreállítani a többi országokkal a kereskedelmi viszonyt. Így még 1921-ben kereskedelmi szerződést kötnek a Szovjetek Angliával, Németországgal, Norvégiával, Ausztriával és Olaszországgal és 1922-ben Csehszlovákiával is. 1922-ben Genfben az egyes államok kiküldöttei követelték a Szovjettől, hogy ismerje el és fizesse ki a régi, cári tartozásokat. Ebből azonban nem lett semmi, mert a szovjet megbízottak ezeknek az adósságoknak elismerését egy nyugati kölcsöntől és attól tették függővé, hogy a szövetséges hatalmak megtérítik azokat a károkat, amiket a polgárháborúval, azaz intervenciójukkal okoztak a Szovjetunió-nak. Az érvek helytállóak voltak, de a nagyhatalmak hallani sem akartak erről a kölcsönről és az oroszoknak okozott károk kifizetéséről. A genfi tárgyalások mégis eredménnyel végződtek a Szovjetunióra nézve, mert még a konferencia ideje alatt Rapallóban megegyezésre került a sor Németországgal, mely megegyezés véget vetett a két állam elszigeteltségének. Ez az egyezmény természetesen nagyon kellemetlenül érintette a szövetségeseket, mivel a legyőzött Németország és az addig gazdasági blokád alatt álló Szovjetunió mozgási szabadságához jutottak. Még ez évben résztvettek a szovjet kiküldöttek a hágai tárgyalásokon, 1923-ban pedig Lausanneban a tengerszorosok biztosítása kérdésében tartott konferencián. Legnehezebben ment az összeköttetések megteremtése Franciaországgal és pedig nem annyira az ideológiai különbségek, mint a háborúelőtti adósságok megtagadása miatt.

1924-ben Anglia, Olaszország, Ausztria, Dánia, Görögország, Norvégia, Svédország és Franciaország de jure elismerték a Szovjetuniót. Ez az elismerés is a benemavatkozás elve alapján jött létre. „Ne avatkozzunk egymás belügyeibe.“ 1925-től 1927-ig a Szovjetek megnemtámadási szerződést kötnek Törökországgal, Perziával és Afganisztánnal.

A Szovjetunió 1928-ban már élénk részt vesz Európa politikai életében. Kiküldöttei minden nemzetközi konferencián ott vannak és a Népszövetségbe is elmennek megfigyelőként. Mint a szovjet állam képviselői, mindenütt államuk és a nemzetközi béke szószólói.

Mint a háború veszélye nagyobbodott, a Szovjetunió is aktívabban veszi ki részét a nemzetközi politikai tevékenységből. Németország fasizálódása nagy lépésekkel hozza közelebb a há-

ború esélyeit. A szovjet-diplomaták tehát nagyobb munkába kezdenek.

A fejlődő ország katonai ereje és gazdasági jelentősége is mind nagyobb lesz. Ezzel párhuzamosan természetesen befolyása is erősödik. Nemcsak a kisállamok, hanem a nagyhatalmak is számítással vesznek már a Szovjetuniót, mint komoly politikai és katonai tényezőt és ez a különböző nemzetközi szerződésekben is kifejezésre jut. Így Franciaország 1932 november 29-én megneemtámadási szerződést köt Oroszországgal, majd, amikor Németországban Hitler és vele együtt a nemzeti szocializmus került hatalomra, a franciák — látva Anglia törekvését, hogy őket Németország felerősítésével és a német támadó szellem felélesztésével sarokbaszorítsák és az európai politikából kinyomják — 1933 május 2-án kölcsönös segélynyújtási szerződést kötnek a Szovjetunióval. A Szovjet hajlandó a fasiszta veszedelem ellen segítséget nyújtani Európa népeinek. Komolyan veszi szerződéseit és őszintén azon törekszik, hogy az európai egyensúlyhelyzetet biztosítsa. Még ez év november 16-án a japán terjeszkedéstől indítva és ettől féltve kínai érdekeltségüket, az Északamerikai Egyesült Államok elismerik a moszkvai kormányt. Közben, 1933 július 3-án és 4-én megneemtámadási egyezményt köt a Szovjetunió Esztországgal, Lettországgal, Lengyelországgal, Romániával, Afganisztánnal, Perzsiával, Törökországgal és a Kis Antánttal. Ezek a szerződések egyben pontosan meghatározzák a támadás és támadó fogalmát is.

A szovjetkormány elismerése ezután már gyorsabban megy. 1934-ben jogilag elismerik: Magyarországot, Bulgáriát, Csehszlovákia és Románia.

1934 szeptember 19-én a Szovjetuniót felveszik a Népszövetségbe. Ezzel lehetővé vált a békepolitika nagyvonalú vezetése. A Szovjetunió békeprogramja fórumot kap és ezt a fórumot diplomatái ki is használják. Nemzetközi szereplése egyre nagyobb méreteket ölt és az az ország, amelyről vagy mélyen hallgattak, mintha nem is létezne, vagy elképesztő híreket közöltek, most egyszerre csak a nemzetközi érdeklődés központjába került, szavának súlya lett és elhatározásai döntő befolyást nyertek Európában. A nagy politikai nyilvánosság előtt folyt a fasiszmus és háborús uszítók elleni harc a demokráciáért és a békéért.

1935 május 16-án Csehszlovákiával megkötik a megneemtámadási szerződést. Még ez évben Eden, az angol külügyminiszter és Laval, a francia miniszterelnök hivatalos látogatásra Moszkvába utaznak.

Az angol imperialista politika időközben mind láthatóbb formát öltött és mind jobban megzavarta Európa rendjét. A háborút kegyetlen kezek serényen készítették. Spanyolországban kitört a polgárháború. Az angol kezdeményezésre megalakult benemavatózó bizottság elzárta a spanyol nép útját a külföld felé, megtagadta tőle a segítséget, közben a beavatkozók kényelmesen dolgoztak és minden erejüket a népi szabadságakarát letörése ellen fordíthatták. A Szovjetunió képviselői minden bizottságban, mely

a spanyol ügy kezelésével volt megbízva, rámutatott annak szükségére, hogy a spanyol nép törekvését támogatni kell, mert ennek bukásával Európát komoly háborús veszedelem fenyegetheti. A fondorkodók azonban erősebbek voltak. Angliának szüksége volt Francó győzelmére, hogy Franciaországot még jobban körülzárja és még jobban kiszolgáltatassa a londoni City kénye-kedvének. Még a spanyol polgárháború be sem fejeződött, elkövetkezett München (1938 szept. 29). Ezen a konferencián nem vett részt a Szovjet. Az ő háta mögött és tudta nélkül hívták egybe a négyhatalmi konferenciát. Az események nyíltan beszéltek: az európai politikát ezentúl Anglia vezeti teljhatalmúlag. A fasiszta hatalmakat arra használta fel, hogy európai versenytársait velük leteritse. Először Franciaországot, majd most az ujabban nagyon megerősödött Szovjetuniót. Moszkvát érzékenyen érintette a müncheni konferencia határozata. Az egész paktum ellene irányult és a béke ellen. Nyilvánvaló lett, hogy Anglia Németországot a Szovjetunió ellen uszítja. Utat nyit neki Qroszország felé és koncként odadobja Ukrajnát. Vesszenek össze rajta. De hogy a látszatot elhárítsa magáról, tárgyalásokat kezd a Szovjetunióval egy biztonsági rendszer kiépítésére. A tárgyalások eredményeképpen a Szovjetunióknak rengeteg kötelezettséget kellett volna magára vállalnia, ezzel szemben semmiféle biztosítást nem kapott volna. Lengyelország sorsa forgott kockán. Ez robbantotta volna ki — az angol terv szerint — a szovjet-német ellentéteket és végül is ez vezetett a szovjet-német megnemtámadási szerződéshez.

Anglia terve nem sikerült, Lengyelország kérdésén nem bírta háborúba vonni a Szovjetuniót, kénytelen volt ő maga ezt a háborút elkezdeni.

Ezután már gyorsan alakulnak az események. Lengyelország széthullásával a Szovjet megteremti a maga külön biztonsági rendszerét, biztosítja nyugati határait. A háborúban semleges maradt. Az imperialista öldöklésben nem vesz részt, de éberren örködik saját és biztonsági rendszerének békéje fölött.

A szovjet politika tehát az első pillanattól kezdve egészen máig következetesen a béke vonalán haladt. Az eltelt idő biztosíték arra, hogy ez a politikai irány a jövőben sem fog változni. Ha tehát Jugoszlávia megteremti és még is tartja kapcsolatait ezzel az óriás birodalommal, nagyban növeli országa békeesélyeit és semlegessége fenntartásának lehetőségét.

Szobotica, 1940. április 28.

Szántó Árpád

Figyelő

Kisebbségi népieseink mozgalmához

Tagadhatatlan, hogy az utóbbi években nemcsak Magyarországon, hanem az egész magyar nyelvterületen, tehát az utódállamokban is a közélet minden megnyilvánulásában fellelhető az új népies irány. Lehetetlen tudomást nem venni erről a tényről és